

Afrapportering fra Trepartsudvalget om livslang læring og opkvalificering for alle på arbejdsmarkedet

Den 2. februar offentliggjorde Trepartsudvalget om livslang læring og opkvalificering for alle på arbejdsmarkedet sin rapport om behovet for ændringer i efter- og videreuddannelsessystemet efter 1½ års arbejde. Der er ingen overraskelser i rapporten, og anbefalingerne og forslagene fra udvalget kommer ikke til at revolutionere det VEU-system, vi kender i dag.

Det er nu op til statsministeren hvad der skal komme ud af de mange ressourcer, der er investeret i udvalgsarbejdet, og der forventes indkaldt til treparts-møde mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter, så snart den udenrigspolitiske krise tillader det. Om statsministeren vil lægge op til et egentligt forhandlingsforløb er uklart, men det er nok mere sandsynligt, at han vil præsentere parterne for et færdigt regeringsudspil på efter- og videreuddannelsesområdet.

Baggrund

I efteråret 2004 inviterede statsministeren arbejdsmarkedets parter til trepartsforhandlinger om mulighederne for at styrke efter- og videreuddannelsesindsatsen i Danmark i lyset af udfordringerne fra den øgede globalisering. Internationalisering og globalisering er jo ikke nogen ny begivenhed, men den konkrete anledning var den accelererende udflytning af danske virksomheder og ikke mindst nedlæggelse af et større antal arbejdspladser for ufaglærte.

Statsministerens dagsorden var, at få arbejdsmarkedets parter til at påtage sig en større del af ansvaret for efter- og videreuddannelsen, dvs. for udgifterne hertil, fx gennem overenskomstaftaler herom. For at berede vejen til denne konklusion blev der nedsat et trepartsudvalg med embedsmænd fra en række af de relevante ministerier og fra hhv. arbejdsgiverorganisationerne og lønmodtagerorganisationerne. Udvalget skulle kortlægge, analysere og vurdere den nuværende VEU-indsats og komme med anbefalinger til forbedringer særligt vedr. de kortuddannede, de marginaliserede grupper og de grupper, hvis arbejdspladser er truet af udflytning.

Udvalget, som startede sit arbejde midt på efteråret 2004, kom til at bestå af 9 repræsentanter for lønmodtagerorganisationerne - heraf 1 repræsentant fra AC - 10 repræsentanter fra arbejdsgiverorganisationerne (herunder LH) og 5 ministerierepræsentanter. Videnskabsministeriet var dog ikke repræsenteret, og det fik AC til at henvende sig direkte til statsministeren, som støttede et forslag fra Finansministeriet om, at AC og VTU gennemførte parallelle bilaterale drøftelser om de højtuddannedes efter- og videreuddannelse.

Udvalgets arbejde og afrapportering

Udvalget har haft et selvstændigt sekretariat og har haft en omfattende mødevirksomhed og produktion af notater og analyser. Som et lede i udvalgsarbejdet er der gennemført 8 eksterne undersøgelser og analyser, herunder store brugerundersø-

gelses blandt medarbejdere og virksomheder. Der er brugt omfattende ressourcer både i sekretariatet og i embedsværket i de deltagende organisationer.

Den samlede afrapportering består af 2 bind og en sammenfatning, hvor bind 1 rummer udvalgets anbefalinger og overvejelser om de aktuelle udfordringer og mulige løsningsmodeller, mens bind 2 er en gennemgang af de analyser og eksterne undersøgelser, som er blevet gennemført i forbindelse med udvalgsarbejdet. Endelig foreligger der et særskilt bind med en sammenfatning. Udover selve rapporten er også de 8 eksterne undersøgelser, som trepartsudvalget har fået udført, og som har været færdige siden eftersommeren 2005, blevet offentliggjort nu i forbindelse med udvalgets afrapportering. Det samlede materiale kan findes på Finansministeriets hjemmeside.

Rapportens anbefalinger

Udvalgets anbefalinger går først og fremmest på de "bløde" elementer såsom at styrke kompetenceudviklingsindsatsen på virksomhederne, forbedre vejledningen, sikre afdækning af medarbejdernes realkompetencer samt målrette udbuddet. Det er udtryk for, at det har været meget svært at etablere en enighed om at anbefale ændringer vedr. styringen og finansieringen af området.

Udvalget har en række overordnede anbefalinger, som har karakter af udsagn, der ikke kan tåle negationstesten: Ingen ville finde på at mene det modsatte! Udvalget anbefaler, at der sker en styrkelse af den samlede voksen- og efteruddannelsesindsats – herunder særligt indsatsen for de særligt udsatte grupper. Udvalget anbefaler også, at indsatsen sker i et tæt samspil mellem det offentlige, arbejdsgiver og lønmodtagere. Derudover opridses rolle- og ansvarsfordelingen mellem hhv. det offentlige, arbejdsmarkedets parter, virksomhederne og den enkelte medarbejder.

Derudover falder udvalgets anbefalinger i fire hovedpunkter vedr. hhv. efterspørgsel, udbud, særlige indsatsområder samt styring og finansiering.

Styrke og kvalificere efterspørgslen efter VEU

Udvalget anbefaler, at der sker en styrkelse og kvalificering af efterspørgslen efter VEU. Det kan fx ske gennem forbedringer i den offentlige vejledning, så den enkelte og virksomhederne sikres let og overskuelig adgang til vejledning og rådgivning. Det kan også ske gennem øget anvendelse af realkompetencevurderinger med henblik på at sikre, at den enkeltes kompetencer synliggøres og anerkendes. Endelig peger udvalget på at styrke den systematiske kompetenceudvikling.

Styrke og målrette udbuddet af offentlig VEU, så det matcher behovet

Udvalget anbefaler, at der sker en styrkelse og målretning af det offentlige VEU-udbud. Det kan fx ske gennem forbedringer af fleksibiliteten i den forberedende voksenundervisning (FVU) og bedre udnyttelse af fleksibiliteten i udbuddet på det erhvervsrettede område. Udvalget anbefaler også at forstærke indsatsen for udvikling af uddannelser på videregående niveau på områder, hvor de ikke findes i dag med henblik på at styrke et kompetenceløft - hvilket primært er rettet mod de faglærte. Endelig anbefaler udvalget, foranlediget af AC, at øge udbuddet af kurser og uddannelser på videregående niveau i øvrigt og sikre en bedre tilpasning til arbejdsmarkedets behov.

Særlige indsatsområder

Udvalget anbefaler, at der sker en styrkelse af indsatsen målrettet personer med utilstrækkelige basale færdigheder i læsning, skrivning og regning samt tosprogede med manglende og svage dansksproglige færdigheder.

Styring og finansiering

Udvalget indleder sine anbefalinger vedr. styring og finansiering med overordnet at konkludere, at der på det almene og det videregående område ikke er identificeret afgørende styringsmæssige barrierer for at øge aktiviteten i takt med en evt. øget efterspørgsel som følge af globaliseringen. Det nævnes dog, at på det videregående område kan niveauet for deltagerbetaling kombineret med stor deltagelse i fritiden udgøre en barriere for stigninger i efterspørgslen, idet det konkrete omfang afhænger af betalingsvilligheden.

På erhvervsuddannelsesområdet er det udvalgets vurdering, at der vil være mulighed for at ikke ubetydelig meraktivitet inden for de nuværende rammer, så der er ikke umiddelbart begrundelse for ændringer i rammerne for godtgørelse, deltagerbetaling og takster. Sagt på godt dansk: Her går det godt – vi sender ikke flere penge!

Udvalget går dog så langt som til at sige, at hvis der sker en *mærkbar* (min kursivering, KS) stigning i efterspørgslen, så vil styringen af og de økonomiske rammer for området udgøre en barriere for øget aktivitet, og så vil man anbefale en omlægning af de styringsmæssige rammer på det erhvervsrettede område. En omlægning kunne fx bestå i, at man afkobler de offentlige udgifter til VEU-godtgørelse fra aktiviteten, hvilket indebærer, at godtgørelse bliver parternes, virksomhedernes og/eller den enkeltes problem. En anden mulighed er at indføre fleksibel og differentieret deltagerbetaling og takstfastsættelse.

Styringsmodeller

I rapportens bind 1 kapitel 8 opstilles de mulige styringsmæssige ændringer, som udvalget har drøftet, men som ikke nødvendigvis indgår i anbefalingerne:

1) Afkobling af de offentlige udgifter til VEU-godtgørelse fra udgifterne til drift på det erhvervsrettede VEU-område. Her handler det om at fastlåse de statslige udgifter til VEU-godtgørelse på et bestemt niveau og lade arbejdsmarkedets parter eller virksomhederne og den enkelte selv dække udgifterne derudover.

2) Mere differentieret og fleksibel deltagerbetaling

Her opstilles forskellige modeller fx at lade deltagerbetalingen udgøre en fast procentdel af udgifterne eller lade skolerne fastsætte deltagerbetalingen frit.

3) Ændrede principper for takstfastsættelsesprincipper

Her opstilles fx en model for at nedsætte taksten på dyre uddannelser, så deltagerbetalingen stiger og det dermed bliver lettere at afdække den reelle efterspørgsel.

4) Efterlevelse af udbudsforpligtelsen

Her er der tale om tiltag, der skal sikre, at uddannelsesinstitutionerne faktisk udbyder efter- og videreuddannelse, fx ved at de fratages godkendelsen, såfremt de ikke udbyder de uddannelser, de er godkendt til at udbyde.

5) Større VEU-deltagelse i fritiden

Udvalgets drøftelser har gået på mulighederne for at stimulere en øget deltagelse i efter- og videreuddannelse i fritiden

6) Vouchers

Her anvises modeller for at overføre dele af de offentlige VEU-midler til virksomheden eller lønmodtageren i form af vouchers til køb af efter- og videreuddannelse.

Finansieringsmodeller

Udvalget tager ikke i sine anbefalinger stilling til mulige finansieringsbidrag til at gennemføre anbefalingerne. Men i kapitel 8 findes dog også en gennemgang af de mulige finansieringsmodeller, som udvalget har drøftet:

1) Offentlige omprioriteringer

Heri ligger blandt andet en model for at begrænse muligheden for at få Statens VoksenUddannelsesstøtte (SVU) til videregående niveau til faglærte eller begrænse perioden, hvori man kan få SVU.

2) Tilførsel af yderligere offentlige midler til området

Et ret kort afsnit, hvor der dog opridses muligheden for at det samfundsmæssigt kan give økonomisk gevinst at overføre flere midler til efter- og videreuddannelse.

3) Øget anvendelse af deltagerbetaling

Her opridses udvalgets drøftelser af, om det ved at hæve deltagerbetalingen vil være muligt at øge udbudet i en situation med stigende efterspørgsel.

4) Frivillige indbetalinger på særlige individuelle uddannelseskonti

Der opstilles modeller for at stimulere aktiviteten ved at medarbejderne skattefrit kan indbetale midler til VEU på særlige uddannelseskonti, jf. børneopsparinger.

5) Frivillige forøgelser af virksomhedernes udgifter til VEU

Her vurderer udvalget mulighederne for, at virksomhederne frivilligt vil øge udgifterne til efter- og videreuddannelse i lyset af udfordringerne fra globaliseringen.

6) Opsparingsordninger

Udvalget har drøftet, hvorvidt der via aftaler mellem arbejdsmarkedets parter kan tilvejebringes opsparingsordninger, som kan bidrage til at øge VEU-aktiviteten. Der opstilles forskellige modeller, fx kollektive ordninger, der kan være enten centrale eller virksomhedsbaserede, eller individuelle ordninger.

Det er særligt i den sidste model den store diskussion ligger gemt: Vil arbejdsmarkedets parter ved den næste runde overenskomstforhandlinger følge regeringens indirekte opfordring og gå ind i drøftelser af sådanne ordninger?

Regeringens ønske om at lægge et større ansvar for finansieringen af efter- og videreuddannelsen over til parterne fx gennem overenskomstaftaler er under udvalgsarbejdet blevet blankt afvist af arbejdsgiverorganisationerne, og rapporten er klinisk rensset for ordet "overenskomst". Der er dog ingen tvivl om den underliggende dagsorden og LO har allerede efter rapportens offentliggørelse været ude med meldinger om, at flere af forbundene vil rejse spørgsmålet ved de kommende overenskomstforhandlinger.

Akademikerperspektivet

Set fra akademikervinkel er der kun få ting af interesse i rapporten, idet udvalgets indsats først og fremmest har været rettet mod de kortuddannede. Men AC har dog fået dagsordensat spørgsmålet om universiteternes udbud af efter- og videreuddannelse, og udvalget anbefaler bl.a. at øge udbuddet af kurser og uddannelser på videregående niveau og sikre en bedre tilpasning til arbejdsmarkedets behov.

Af negative elementer kan især peges på forslaget om at begrænse adgangen til SVU til højst faglærte, men forslaget kom efter pres fra FTF og AC ikke med i Trepartsudvalgets egentlige anbefalinger. Forslaget blev dog beskrevet så konkret fra sekretariatets side i de første udkast til afrapportering, så forslaget næsten må ha-

ve ligget klar i skuffen. Det er derfor ikke utænkeligt, at dette forslag vil blive spillet på banen igen i anden sammenhæng. Det skal dog også bemærkes, at akademikernes andel af SVU-udbetalingerne kun udgør 3,3 % af det samlede beløb, der anvendes, hvilket svarer til 10 mio. kr.

Alt i alt forekommer det, at der er kommet meget lidt konkret ud af den store resourceinvestering, som trepartsudvalgets arbejde har været. Nu må det kommende trepartsmøde vise, hvad regeringen har villet med denne investering.